Examenul național de bacalaureat 2026

Proba E. d)

Psihologie

SIMULARE

Ministerul Educației și Cercetării
Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare

SUBIECTUL al II-lea **(30 de puncte)**

Se dă următorul text:

Se consideră că limbajul poate afecta gândirea atât de puternic încât aceasta să fie modificată sau limitată de cuvintele utilizate în limbaj. Înseamnă că oamenii pot gândi doar în limitele limbajului pe care îl posedă.

a) Precizați înțelesul a două procese/fenomene psihice la care se face referire în text. **6 puncte**

b) Menționați trei caracteristici ale unuia dintre procesele/fenomenele psihice din text și precizate la subpunctul a). **6 puncte**

c) Explicaţi, în aproximativ o pagină, modul specific în care interacţionează procesele/fenomenele psihice vizate de text și precizate la subpunctul a), utilizând termenii în sensul specific psihologiei. **8 puncte**

d) Ilustrați, printr-un exemplu concret, una dintre funcțiile limbajului. **4 puncte**

e) Argumentaţi un punct de vedere personal referitor la superioritatea abstractizării ca modalitate de operare a gândirii în raport cu comparația. **6 puncte**

Subiectul II

a. Cele două procese psihice menționate în text sunt: gândirea și limbajul.

Gândirea reprezintă o succesiune de operații care duc la dezvăluirea unor aspecte importante ale realității și la rezolvarea de probleme.

În general, limbajul este definit ca fiind ansamblul de semne cu ajutorul cărora oamenii comunică între ei într-o societate.

b. Cele trei caracteristici ale gândirii sunt caracterul abstract, caracterul generalizator și caracterul mijlocit (mediat). **Caracterul abstract** constă în faptul că gândirea operează cu noțiuni, concepte și idei, nu doar cu obiecte concrete, precum „dreptate” sau „libertate”. **Caracterul generalizator** se referă la capacitatea gândirii de a surprinde ceea ce este comun și esențial la mai multe obiecte sau situații, realizând astfel generalizări. **Caracterul mijlocit** (mediat) presupune că gândirea nu cunoaște realitatea în mod direct, ci prin intermediul limbajului, al experienței și al altor procese psihice, precum memoria și percepția.

c. Gândirea are un rol important în achiziția limbajului, ceea ce poate fi demonstrat în procesul vorbirii la copii. Pentru copilul mic, inițial cuvintele nu spun nimic, sunt simple sunete, însă prin asociere repetată cu obiectele și acțiunile, ele direcționează atenția și contribuie la apariția operațiilor de analiză, descriere și comparație. Cu timpul, cuvintele fixează semnificațiile, depind de experiența individuală, dar și de aportul societății. Cu cât un cuvânt se află în relație cu cât mai multe fapte și noțiuni,

cu atât înțelesul său este mai bogat, așadar sistemul de relații între cuvinte conduce la o bogăție de înțelesuri ale obiectelor, acțiunilor și fenomenelor.

Datorită gândirii, noi desprindem semnificațiile obiectelor, fenomenelor și acțiunilor cu care interacționăm prin înțelegerea cunoștințelor trecute și prezente. Înțelegerea este latura operatorie, funcțională a gândirii, produsul și funcția esențială a acesteia, ce presupune raportarea noilor informații la bagajul de cunoștințe anterioare de care dispune individul, procesul de încadrare a noilor informații în cele deja existente pentru a le decodifica și a surprinde semnificația celor dintâi. Astfel, înțelegerea noilor informații ce trebuie memorate, precum și atribuirea unor semnificații celor anterioare reprezintă o condiție esențială în procesul memorării, de această înțelegere depinzând rapiditatea fixării noilor informații, trăinicia păstrării acestora, dar și fidelitatea și promptitudinea reactualizării lor.

În plus, limbajul interior are un rol esențial în desfășurarea gândirii, fiind implicat în luarea deciziilor și în rezolvarea problemelor, deoarece permite organizarea ideilor, formularea ipotezelor și controlul acțiunilor fără exprimare verbală externă. În concluzie, relația dintre gândire și limbaj este una de tip ciclu bidirecțional, deoarece gândirea contribuie la formarea și dezvoltarea limbajului, oferindu-i conținut și semnificație, iar limbajul, inclusiv cel interior, influențează și dezvoltă gândirea, facilitând organizarea, clarificarea și eficientizarea proceselor cognitive.

d. Limbajul îndeplinește mai multe funcții, precum funcția de comunicare, funcția cognitivă, funcția expresivă și funcția reglatorie. Funcția de comunicare constă în transmiterea de informații între persoane, facilitând schimbul de idei, sentimente și cunoștințe. De exemplu, un elev care îi explică unui coleg modul de rezolvare al unei probleme la matematică folosește limbajul pentru a transmite informații clare și utile, realizând astfel funcția de comunicare a limbajului.

e. Abstractizarea și comparația sunt două modalități fundamentale de operare ale gândirii. Abstractizarea constă în desprinderea trăsăturilor esențiale și generale ale obiectelor și fenomenelor, eliminând aspectele neesențiale sau particulare, ceea ce permite formarea noțiunilor și conceptelor. Comparația, în schimb, reprezintă procesul prin care sunt analizate două sau mai multe obiecte sau fenomene pentru a identifica asemănările și deosebirile dintre ele.

Consider că abstractizarea reprezintă o modalitate superioară de operare a gândirii față de comparație, deoarece, în timp ce comparația rămâne ancorată în aspectele particulare și concrete ale realității, abstractizarea permite saltul calitativ către conceptualizare, generalizare și esențializare.

În primul rând, abstractizarea permite trecerea de la „cum arată” la „ce este”, adică de la fenomen la esență. Comparația se bazează pe observarea asemănărilor și deosebirilor dintre obiecte concrete, de exemplu atunci când spunem „acest măr este mai roșu decât celălalt”, rămânem la nivelul caracteristicilor vizibile. Abstractizarea, în schimb, ignoră detaliile

irelevante, precum culoarea sau forma, și reține doar conceptul, cum ar fi „fruct” sau „sferă”. Astfel, ea permite o înțelegere profundă a structurii realității, nu doar o descriere superficială.

În al doilea rând, abstractizarea face posibilă generalizarea și formarea conceptelor. În timp ce comparația este limitată la elementele analizate, abstractizarea permite trecerea de la particular la general și stă la baza construirii noțiunilor, categoriilor și legilor. De exemplu, nu putem compara la infinit obiecte care cad pentru a înțelege fenomenul, însă prin abstractizare putem formula legea atracției universale, valabilă pentru toate corpurile.

De asemenea, abstractizarea constituie fundamentul gândirii logice și matematice. Ea permite operarea cu simboluri, relații și structuri independente de obiecte concrete. Matematica este, în esență, o construcție abstractă, bazată pe modele generale. Astfel, a compara două forme geometrice este mai puțin eficient decât a înțelege formula generală a ariei, aplicabilă indiferent de dimensiuni.

În plus, abstractizarea contribuie la eficiența cognitivă și la gestionarea complexității. Lumea este extrem de variată, iar simpla comparație nu ar putea acoperi toate situațiile posibile. Prin abstractizare, realitatea este simplificată și organizată în modele, permițând gruparea obiectelor diferite într-o categorie comună, cum ar fi ideea de „loc de șezut”, care include scaunul, canapeaua sau chiar un buștean.

În concluzie, deși comparația este o etapă necesară a cunoașterii, abstractizarea este cea care oferă gândirii capacitatea de a conceptualiza, de a generaliza și de a construi modele teoretice, demonstrând superioritatea sa în procesul cunoașterii.

Subiectul III

SUBIECTUL al III-lea **(30 de puncte)**

Citiți, cu atenție, următorul text:

În zorii reci ai zilei de 16 februarie 1926, la Frankfurt, în Germania, s-a născut o fetiță. I-au pus numele Margot Betti Frank, în cinstea bunicii și a mătușii sale – un nume simplu, dar menit să fie rostit cu tandrețe, nu cu istorie. Pentru părinții ei, Otto și Edith Frank, Margot a fost începutul unei lumi pline de promisiuni. Ei au notat fiecare zâmbet, fiecare prim pas, fiecare clipă mică, ca și cum ar fi putut opri timpul înainte ca istoria să-l zdrobească. Margot a crescut într-o casă caldă, ordonată, unde cărțile aveau un loc pe masă, iar conversațiile despre bine și rău începeau devreme. Avea părul închis la culoare, ochii mari și senini, și o fire blândă, retrasă, dar plină de înțelepciune. Era, spuneau cunoscuții, o fată care nu avea nevoie să vorbească tare ca să fie auzită. Un prieten din copilărie își amintea: „Margot reușea în tot ce făcea, dar nu se lăuda niciodată. Era genul de persoană în care puteai avea încredere deplină."

Când familia Frank a fost forțată să părăsească Germania nazistă și să se stabilească în Amsterdam, Margot s-a adaptat cu discreție și demnitate. A învățat limba olandeză repede (...) și a continuat să exceleze la școală. Era disciplinată, atentă, o elevă model – nu din ambiție, ci dintr-un simț profund al datoriei. Într-o vreme în care ura începea să se strecoare în fiecare colț al Europei, Margot credea încă în puterea educației și în bunătatea oamenilor. Dar lumea nu avea să-i lase timp pentru visuri simple. În iulie 1942, familia Frank a primit un ordin de deportare. Margot era cea vizată. Avea doar șaisprezece ani. În aceeași seară, părinții au hotărât să dispară. Și astfel, familia Frank – Otto, Edith, Margot și Anne – s-a ascuns în Anexa Secretă de pe Prinsengracht 263, la Amsterdam. În spatele zidurilor înguste și al ferestrelor acoperite, viața a continuat în șoaptă. Anne scria, râdea, visa cu voce tare. Margot, în schimb, tăcea și studia. Își făcea lecțiile singură, cu o rigurozitate tăcută, încercând să mențină ordinea într-un haos care nu mai avea reguli. Visa să devină moașă, să ajute la aducerea pe lume a copiilor, să-și dedice viața grijii față de alții. Visul ei era, într-un fel, o formă de speranță pură – să fie acolo, când viața începe, chiar dacă trăia în mijlocul morții care îi vâna. Ca și sora ei, și Margot ținea un jurnal. Dar acel jurnal nu a fost niciodată găsit. Nimeni nu știe ce gânduri a scris acolo, ce temeri a ascuns între file, ce rugăciuni a adresat nopților fără stele. Tot ce a rămas din ea sunt amintirile altora – umbre de gesturi, frânturi de blândețe, ecouri ale unei inteligențe liniștite. Istoria i-a furat vocea, dar nu și prezența.

În august 1944, familia Frank a fost trădată și arestată. Au fost duși la Westerbork, apoi la Auschwitz, și în cele din urmă la Bergen-Belsen. Acolo, într-un câmp de noroi și suferință, Margot și Anne și-au petrecut ultimele luni din viață. Foamea, frigul și tifosul au făcut mai mult decât orice soldat. În februarie 1945, cu puțin înainte ca lagărul să fie eliberat, Margot a murit. Avea 19 ani. Câteva zile mai târziu, a murit și Anne. Surorile care împărțiseră o cameră, un secret și o tăcere, au plecat împreună. Despre Margot s-a vorbit puțin. Anne a devenit glasul generației pierdute, simbolul inocenței ucise, numele care a răsunat în întreaga lume. Dar fără Margot, acel jurnal nu ar fi existat. Ea a fost liniștea din spatele furtunii, echilibrul, sprijinul nevăzut. A fost, cum spunea Otto Frank mai târziu, „lumina constantă într-o casă care trăia în întuneric". Margot Frank nu a avut parte de glorie, nici de citate, nici de monumente. Dar în felul ei tăcut, a reprezentat curajul suprem: acela de a rămâne uman într-o lume care își pierduse umanitatea. Iar povestea ei, deși aproape pierdută, ne amintește că istoria nu este făcută doar din eroi care scriu, ci și din suflete care trăiesc cu demnitate — și mor fără ca cineva să le audă vocea.

(https://www.facebook.com/asmarandi.alexandra: Margot Frank–sora tăcută din spatele unui jurnal care a schimbat lumea)

Pornind de la textul dat, răspundeți următoarelor cerințe:
1. Menţionați, conform teoriei lui C. G. Jung, tipul temperamental al lui Margot Frank. Precizați, din text, două idei/afirmații prin care să justificați răspunsul dat. Puntajul se acordă pentru:
a. menţionarea tipului temperamental al lui Margot Frank, conform teoriei lui C.G. Jung **2 puncte**
b. precizarea, din text, a oricăror două idei/afirmații prin care se justifică răspunsul dat **4 puncte**
2. Considerați că Margot Frank era o persoană demnă? Precizați, prin apel la text, un motiv prin care să susțineți răspunsul dat. **4 puncte**
3. Textul precizează, cu privire la Margot Frank, faptul că aceasta *a reprezentat curajul suprem: acela de a rămâne uman într-o lume care își pierduse umanitatea*. Menționați, pe baza textului dat, două motive care susţin această afirmație. **6 puncte**
4. Prezentați, în aproximativ o jumătate de pagină, caracterul lui Margot Frank conform teoriei lui G.W. Allport, evidențiind o trăsătură cardinală și două trăsături principale ale caracterului acesteia. Punctajul se acordă pentru:
a. evidențierea unei trăsături cardinale a caracterului lui Margot Frank **2 puncte**
b. evidențierea oricăror două trăsături principale ale caracterului lui Margot Frank **4 puncte**
c. coerența prezentării **1 punct**
d. încadrarea în limita de spațiu precizată **1 punct**
5. Argumentați afirmația potrivit căreia *geneza caracterului debutează în copilărie imediat după naștere, în procesul învățării sociale, pe căi foarte variate.* **6 puncte**

Personalitatea reprezintă sistemul însușirilor stabile și specifice unei ființe umane concrete care își pun amprenta decisiv asupra manifestărilor psihocomportamentale ale acesteia. Personalitatea poate fi astfel definită drept elementul stabil al conduitei unei persoane, modul său obișnuit de a fi.

1. Temperamentul, latura dinamico-energetică a personalității, are caracter înnăscut, pentru că particularitățile sale depind de structura somatică, de sistemul nervos, de resursele energetice, însă el nu se manifestă în același fel, pe tot parcursul vieții (el evoluează în raport cu întregul organism și cu sistemul nervos, se maturizează și se adaptează, la bătrânețe).

Introducere tipologie Jung

Conform tipologiei lui C.G. Jung, personalitatea poate fi clasificată în funcție de orientarea energiei psihice, distingându-se între extraversiune, caracterizată prin deschidere către exterior și sociabilitate, și introversiune, definită prin orientarea către lumea interioară, reflecție și discreție.

Rezolvare exercițiu

În acest sens, Margot Frank se încadrează în tipul **introvertit**. **Un prim argument** este faptul că aceasta este prezentată ca o persoană tăcută și discretă, „nu avea nevoie să vorbească tare ca să fie auzită”, ceea ce evidențiază preferința pentru exprimare reținută și interiorizare. **Al doilea argument** este reprezentat de modul în care își găsește refugiul în

scris, „și-a găsit liniștea din spatele rândurilor”, aspect ce indică o orientare către sine și către reflecție interioară.

2. Margot Frank poate fi considerată o persoană demnă, deoarece își păstrează echilibrul moral și comportamentul responsabil chiar și în condiții extreme. În ciuda contextului dificil în care trăiește, aceasta „a continuat să exceleze la școală”, ceea ce demonstrează seriozitate și respect față de valorile educației. În plus, demnitatea ei se reflectă în capacitatea de a-și menține echilibrul interior, fiind prezentată ca o persoană care „încerca să mențină ordinea într-un haos care nu mai avea reguli”, fapt ce evidențiază stăpânirea de sine și verticalitatea morală.

3. Afirmația conform căreia Margot Frank reprezintă „curajul suprem: acela de a rămâne om într-o lume care și-a pierdut umanitatea” este susținută prin comportamentul și valorile sale. **Un prim motiv** este capacitatea ei de a-și păstra echilibrul și ordinea interioară într-un context dominat de haos, fiind surprinsă ca o persoană care *„încerca să mențină ordinea într-un haos care nu mai avea reguli”*, ceea ce evidențiază o forță morală remarcabilă. **Un al doilea motiv** este fidelitatea față de valorile umane fundamentale, chiar și în condiții extreme, Margot continuând să creadă *„în puterea educației și în bunătatea oamenilor”*, fără a-și pierde speranța sau umanitatea.

4. *Introducere trăsături*

Se poate aprecia că unitatea conceptuală de bază a personalității este **trăsătura**, definită ca o predispoziție generală de a te comporta și de a răspunde într-un anumit fel la o varietate de stimuli, ceea ce individualizează comportamentul subiectului, controlează și orientează întreaga personalitate.

Introducere teoria lui Allport

Conform teoriei trăsăturilor a lui Gordon Allport, trăsătura este unitatea descriptivă a personalității ce reprezintă dispoziția generală a persoanei, care este responsabilă de consistența comportamentelor sale în diferite situații. G. Allport realizează o distincție importantă între trei tipuri de trăsături care sunt organizate ierarhic: trăsături cardinale, trăsături principale și dispoziții sau trăsături secundare. O trăsătură cardinală exprimă o dispoziție atât de pătrunzătoare și de importantă încât se poate vedea amprenta în fiecare act al acesteia, evidențiind particularitățile unei persoane și considerată a fi cauza unui comportament consistent. Aceasta domină și controlează comportamentul, orientează întreg sistemul de personalitate al individului.

Rezolvare exercițiu

În cazul lui Margot Frank, trăsătura cardinală este discreția, aceasta definind în mod esențial modul ei de a fi. Personajul este prezentat ca fiind tăcut și retras, „nu avea nevoie să vorbească tare ca să fie auzită”, ceea ce evidențiază o fire interiorizată și echilibrată.

O primă trăsătură principală este disciplina, Margot fiind „o elevă model” care „a continuat să exceleze la școală”, fapt ce demonstrează seriozitate, perseverență și simț al datoriei. O a doua trăsătură principală este echilibrul moral, evidențiat prin capacitatea de a-și controla emoțiile și de a acționa responsabil, chiar în condiții dificile, „încerca să mențină ordinea într-un haos care nu mai avea reguli”.

5. Caracterul, latura relațional-valorică a personalității, reprezintă un mecanism integrator-sintetic, orientativ și regulator, ce reunește ansamblul de atitudini-valori definitorii pentru profilul psihomoral al personalității.

   Caracterul nu este înnăscut, ci se dobândește prin modelare socio-culturală, nu este constant, el modificându-se în timp sub influența gândirii proprii, a unor factori de mediu sau socio-cultural. Deci, nu numai mediul socio-cultural poate modela caracterul, ci și individul, cu un anumit nivel de dezvoltare al gândirii, poate contribui la modelarea sa caracterială prin conștientizarea pozitivă ale ambianței și prin contracararea influențelor negative.

   De exemplu, relațiile cu ceilalți, mediul școlar și situațiile diverse prin care trece copilul contribuie la formarea unor trăsături precum empatia, autocontrolul sau perseverența. Aceste influențe sunt variate și acționează pe termen lung, consolidând caracterul.